

УДК 338.14

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-3-175-183

Рибальченко Л.В. ©

кандидат економічних наук,
доцент

Рижков Е.В. ©

кандидат юридичних наук,
доцент

Косиченко О.О. ©

кандидат технічних наук,
доцент

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Досліджено основні причини виникнення тіньової економіки та наслідки її впливу на економічну безпеку України. Виконано порівняння аналізу рівня тіньової економіки України з іншими країнами світу. Проаналізовано рейтинги, які свідчать про незадовільний стан України за багатьма показниками, суттєво впливають на тіньову економіку, стають її головною загрозою, сприяють зростанню економічної злочинності, стримують розвиток та створюють загрозу економічній безпеці держави.

Ключові слова: тіньова економіка, динаміка тіньової економіки, тіннізація національної економіки, рівень тіньової економіки, причини тіньової економіки, наслідки тіньової економіки, економічна безпека держави, загроза економічній безпеці, детінізація економіки.

Постановка проблеми. Тіньова економіка є однією з основних складових, яка перешкоджає конкурентоспроможності, підвищенню рівня життя населення та економічному розвитку України. Рівень тіньової економіки відображає корупційну складову державних органів, рівень злочинів в економічній та політичній сферах.

Досліджувана проблема є актуальною для усіх країн світу, так як тіньовою економікою є господарська діяльність, яка розвивається поза державним обліком та контролем, не відображається в офіційній статистиці, не оподатковуються власні прибутки, які мають тенденцію до зростання, та виводяться за межі країни. Доходи, отримані в тіньовому бізнесі, слугують джерелом злочинної діяльності, корупції, тероризму.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання тіньової економіки досліджували такі зарубіжні вчені: Д. Блейс, П. Гутман, Е. де Сото, В. Танзі, Е. Фейге, Ф. Шнайдер та інші [1]. Серед українських вчених: В. Базилевич, І. Мазур [2], Т. Тищук, Ю. Харазішвілі, О. Іванов [3] та ін.

Метою статті є дослідження причин розвитку тіньової економіки та її вплив на економічну безпеку України.

Постановка проблеми. За офіційними даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, тіньовий сектор економіки складав від 32 % до 43 % ВВП у 2010–2018 рр. [5]. В економічній науці прийнятою є частка тіньової економіки, яка дорівнює 5–10 % від валового внутрішнього продукту держави. В Україні частка тіньової економіки значно завищена. Сферами, де найбільше можна її спостерігати, є неофіційна за-

© Рибальченко Л.В., 2019
luda_r@ukr.net

© Рижков Е.В., 2019
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6661-4617>
revord924@gmail.com

© Косиченко О.О., 2019
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6521-0119>
k_inf@dduvs.in.ua

йнятість населення, отримання заробітної плати у конвертах, валютний ринок, приховування доходів підприємствами та фірмами, продаж автомобілів, ринкова торгівля, операції із нерухомим майном. Розвиток тіньової економіки в країні спричиняє труднощі державі, призводить до зменшення обсягів фінансування соціальних та інших витрат населенню, нарощування боргових зобов'язань.

Виклад основного матеріалу. У січні – вересні 2018 року рівень тіньової економіки склав 32 % від обсягу офіційного ВВП, що на 1 % менше за показник 9 місяців 2017 року (33 %) (рис. 1) [5].

Рис. 1. Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні (у % від обсягу офіційного ВВП) і темпи рівня реального ВВП (у % до відповідного періоду попереднього року)

Джерело: Побудовано авторами за даними [5].

Отже, рівень ВВП України зріс з 2,4 % у 2016 р. до 3,2 % у 2018 р. Порівнюючи аналогічні показники попередніх років, слід зазначити, що у 2018 р. (33 %) це найнижчий рівень у порівнянні із 2010 р. (38 %).

За даними Всесвітнього економічного форуму, який опублікував рейтинг країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності 2017–2018 (The Global Competitiveness Index [4]), Україна у 2017–2018 рр. покращила свої позиції і зайняла 81 місце серед 137 країн світу у порівнянні із 2016–2017 рр. (85 місце) (табл. 1). Як і у попередні роки, у 2018 році, рейтинг очолила Швейцарія. До десятки найконкурентоспроможніших увійшли США, Сінгапур, Нідерланди, Німеччина, Гонконг, Швеція, Великобританія, Японія та Фінляндія.

Таблиця 1

Індекс глобальної конкурентоспроможності України серед інших країн світу

Країна	Індекс глобальної конкурентоспроможності					
	2012–2013 (із 144 країн)	2013–2014 (із 148 країн)	2014–2015 (із 144 країн)	2015–2016 (із 140 країн)	2016–2017 (із 138 країн)	2017–2018 (із 137 країн)
Україна	73	84	76	79	85	81
Польща	41	42	43	41	36	39
Грузія	77	72	69	66	59	67
Туреччина	43	44	45	51	55	53

*Побудовано авторами за даними [4].

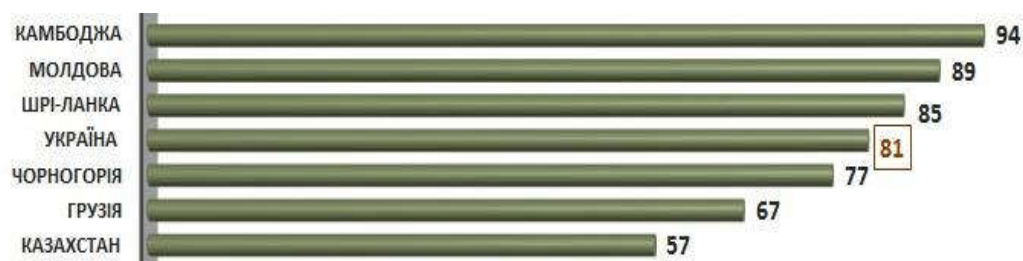

Рис. 2. Рейтинг України за рівнем Глобального індексу конкурентоспроможності країн світу у 2017–2018 рр.

Джерело: Побудовано авторами за даними [4].

Найближчими до України у рейтингу стали Чорногорія (77 місце), Шрі-Ланка (85 місце) та Молдова (89 місце) (рис. 2).

Незважаючи на незначні покращення у 2018 році, все ще найгірші позиції України за рівнем конкурентоспроможності, до яких належать: за оцінкою міцності банків (130 місце), за регулюванням фондових бірж (134 місце), за якістю доріг (130 місце), за інфляційними змінами та за здатністю країни утримувати таланти (129 місце), за захистом права власності (128 місце) та критичними відставаннями залишаються: “Інституції” (118 місце), “Розвиток фінансового ринку” (120 місце), “Макроекономічне середовище” (121 місце), «Інновації та фактори вдосконалення» (77 місце) [4].

Негативними факторами для ведення бізнесу у нашій країні визначено (у порядку зменшення): інфляцію, корупцію, політичну нестабільність, високі податкові ставки, складність податкового законодавства, нестабільність урядів, ускладнений доступ до фінансів, неефективну державну бюрократію, регулювання валютного ринку, недостатню освіченість працівників, погану етику робочої сили, недостатню здатність до інновацій, обмежувальне регулювання ринку праці, невідповідну якість інфраструктури, злочинність та крадіжки, низьку якість охорони здоров'я [4].

Існує кілька методів, які використовуються для оцінки динаміки рівня тіньової економіки: витрати населення – роздрібний товарообіг, електричний метод, метод збитковості підприємств, монетарний метод.

Аналізуючи динаміку рівня тіньової економіки за окремими методами, які використано у розрахунках Міністерством економічного розвитку і торгівлі, два з чотирьох методів «витрати населення – роздрібний товарообіг» та «електричний метод», з використанням яких здійснюється оцінка рівня тіньової економіки, показали її зменшення за 9 місяців 2018 року (49 % від обсягу офіційного ВВП) порівняно з 9 місяцями 2017 року (51 % від обсягу офіційного ВВП) на 2 % «витрати населення – роздрібний товарообіг» та з 29 % до 27 % «електричний метод» відповідно (рис. 3).

Оцінки рівнів тіньової економіки, здійснені з використанням монетарного методу та методу збитковості підприємств, зафіксували відсутність змін у рівнях (порівняно з 9 місяцями 2017 року), що свідчить про “затухання” дії стимулюючих чинників у цих сферах, що формували тенденцію до зменшення рівня тіньової економіки у 2017 році та першій половині 2018 року.

За методом збитковості підприємств рівень тіньової економіки склав 22 % від обсягу офіційного ВВП, а за монетарним методом зафіксував розмір тіньової економіки на рівні 22–23 % від обсягу офіційного ВВП.

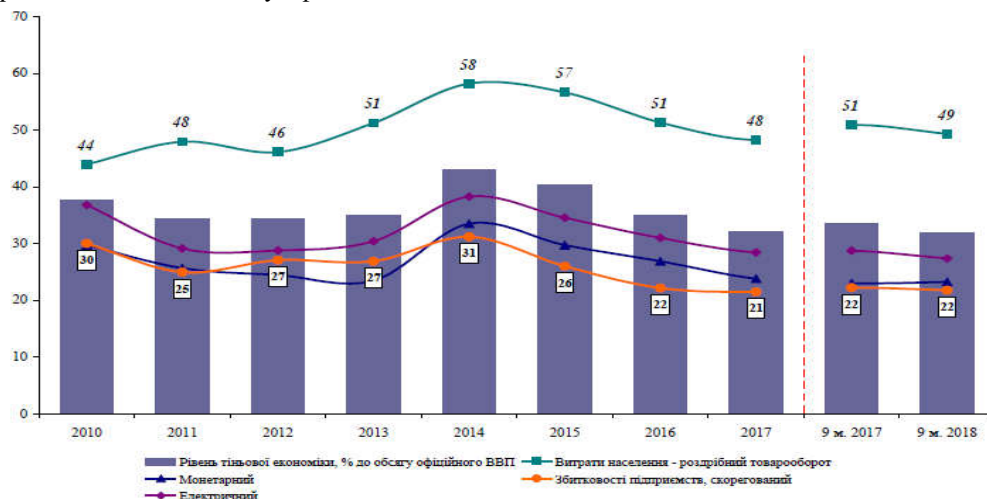

Рис. 3. Динаміка рівня тіньової економіки за окремими методами, % від обсягу офіційного ВВП

Джерело: розрахунки Мінекономрозвитку.

Кожен метод розрахунку рівня тіньової економіки охоплює сферу національної економіки (відповідно з різною часткою в ній нелегального сектора). Тому лише інтегральний показник рівня тіньової економіки є комплексним індикатором, що характеризує тіньову економіку країни.

Цікавим є рівень тіньової економіки у видах економічної діяльності за методом збитковості підприємств (рис. 4).

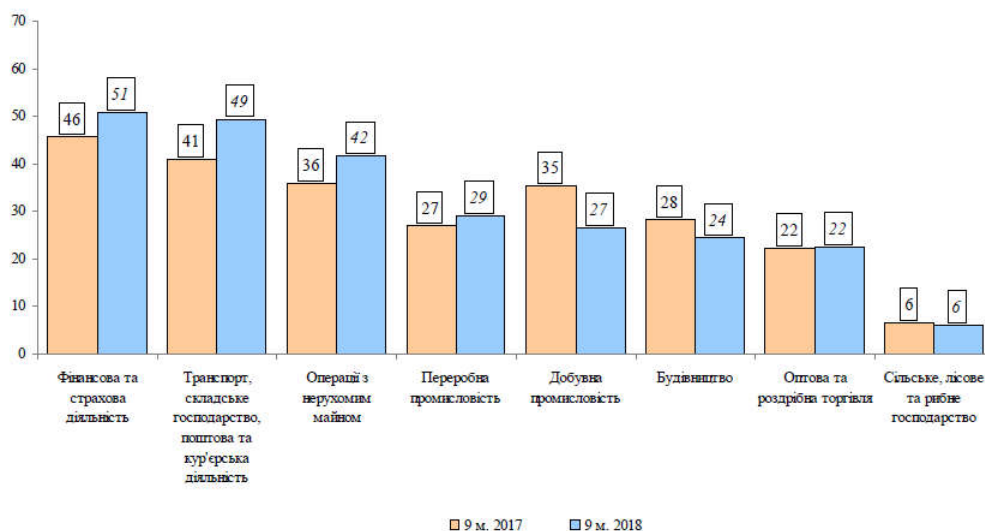

Рис. 4. Рівень тіньової економіки за видами економічної діяльності, % від обсягу офіційного ВДВ відповідного ВЕД
Джерело: розрахунки Мінекономрозвитку.

Тенденція до зменшення рівня тіньового сектора за підсумком січня – вересня 2018 року збереглася у двох основних видах економічної діяльності (ВЕД) – добувній промисловості (з 35 % до 27 %) (до відповідного періоду 2017 року) та будівництві (з 28 % до 24 %) (рис. 4).

Чотири ВЕД, а саме: «Фінансова та страхова діяльність», «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність», «Операції з нерухомим майном» та «Переробна промисловість» показали збільшення рівня тіньової економіки, отримане в умовах зростання обсягів збитків підприємств цих ВЕД.

Як наслідок, рівень тіньової економіки у ВЕД «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» збільшився на 8 % (із 41 % до 49 %) порівняно з відповідним періодом 2017 року; у «Переробній промисловості» – на 2 % (з 27 % до 29 %) відповідно. Збільшення рівня тіньової економіки у ВЕД «Операції з нерухомим майном» – на 6 % (з 36 % до 42 %) порівняно з рівнем 9 місяців 2017 року), у ВЕД «Фінансова та страхова діяльність» – 5 % (із 46 % до 51 %) відповідно.

Рівень тіньової економіки в оптовій та роздрібній торгівлі, а також «Сільське, лісове та рибне господарство» порівняно з 9 місяцями 2017 року не змінився. При цьому перелік найбільш тінізованих ВЕД очолив ВЕД «Фінансова та страхова діяльність» (51 % від обсягу ВДВ у ВЕД).

Традиційно низьким рівень тіньової економіки залишився у ВЕД «Сільське, лісове та рибне господарство» – 6 % від обсягу валової доданої вартості у відповідному виді економічної діяльності.

За даними щорічного рейтингу Всесвітнього банку Doing Business-2019, який описує рівень легкості ведення бізнесу у 190 країнах світу, Україна у 2018 році зайняла 71 місце, а у 2017 році була на 76. Найбільше зростання відбулося в таких категоріях, як оподаткування (зростання на 110 позицій, із 164 місця у 2017 році на 54 місце у 2018 році), міжнародна торгівля (зростання на 70 позицій, із 148 місця у 2017 році на 78 місце у 2018 році), захист прав міноритарних інвесторів (зростання на 56 позицій, із 128 місця у 2017 році на 72 місце у 2018 році), реєстрація власності (зростання на 34 позиції, із 97 місця у 2017 році на 63 місце у 2018 році) та отримання дозволу на будівництво (зростання на 11 позицій, із 41 місця у 2017 році на 30 місце у 2018 році) [6].

Ще одним із показників, який характеризує рівень розвитку країни, є рівень процвітання. Аналізуючи рейтинг країн світу за цим показником у 2018 році [8], необхідно зазначити, що Україна зайняла 111 місце із 149 країн. З 2009 року це є найнижчим рівнем (рис. 5). Її найближчими сусідами є Малаві (110 місце), Бангладеш (109 місце), Джибуті (112 місце), Лаос (113 місце).

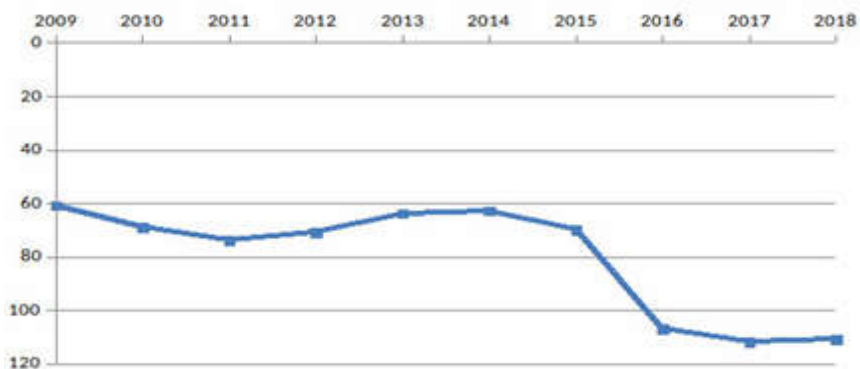

Рис. 5. Місце України у міжнародному рейтингу процвітання у 2009–2018 рр.

Індекс соціального розвитку – це перша цілісна оцінка рівня соціального розвитку країни незалежно від економічних чинників. Індекс складається з низки показників соціального розвитку та довкілля, що відображають три напрями соціального розвитку: базові людські потреби, добробут і можливості. Індекс соціального розвитку за 2018 рік охоплює дані 146 країн світу.

За рівнем Індексу соціального розвитку світового рейтингу, розробленого американською неурядовою організацією Social Progress Imperative за підтримки компанії «Делойт» [11], Україна у 2018 році посіла 64 місце між Кубою (63) і Македонією (65) та залишається у групі країн із розвитком вище середнього. Індекс складається з низки показників соціального розвитку та довкілля, що відображають три напрями соціального розвитку: базові людські потреби, добробут і можливості. За результатами цього річного Індексу серед країн СНД, Україна поступилася Білорусі (46) та Польщі (32) (рис. 6).

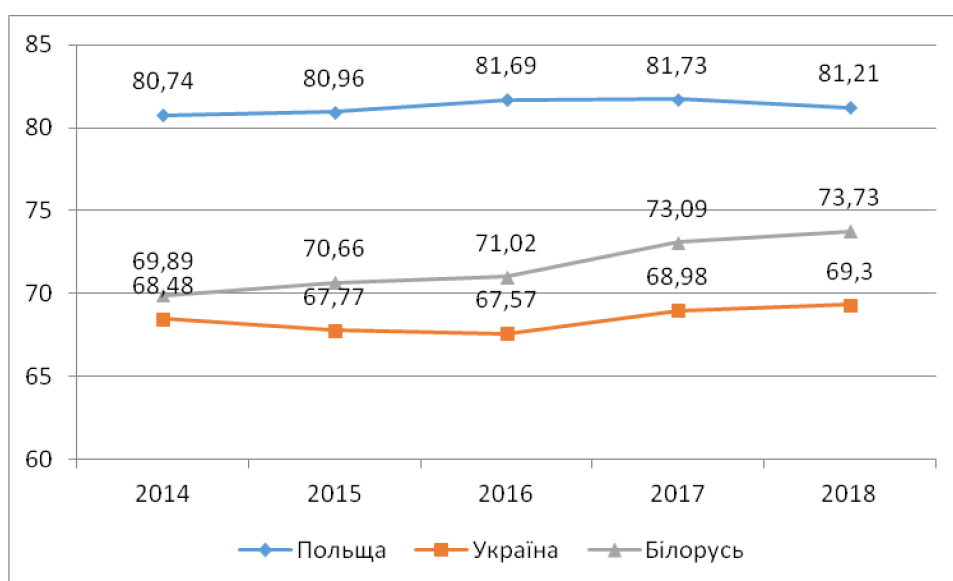

Рис. 6. Індекс соціального розвитку України у 2014–2018 рр.

Підвищення значень показників України відбулося у категоріях «Основні потреби людини», «Основи благополуччя» та «Можливості». Рівень ВВП України на душу населення підвищився із \$7,457 у 2017 році до \$7,668 у 2018 році [11].

Згідно із Глобальним індексом миру 2018 [9], до списку якого увійшло 163 країни світу, Україна за об'єктивними показниками незалежного світового аналітичного центру стабільно посідає 152 місце. Найближчими сусідами стали Пакистан (151 місце) та Судан (153 місце). На основні параметри дослідження Інституту економіки і миру впливають ті чинники, які є вразливими для України.

Ще одним важливим показником у дослідженні тіньової економіки держави є рівень життя населення. За рейтингом країн світу у 2016–2018 роках першу трійку очолюють: Австралія (Канберра), Нідерланди (Ейндховен) та США (Північна Кароліна).

Україна спустилась на 32 сходинки у порівнянні з 2017 роком і займає 192 місце серед 226 країн (табл. 2).

Таблиця 2

Держава, місто	2018 р.	2017 р.	2016 р.
	226 країн	184 країни	177 країн
	місце		
Австралія, Канберра	1	1	1
Нідерланди, Ейндховен	2	4	7
США, Північна Кароліна	3	3	2
Нова Зеландія, Веллінгтон	8	2	3
Польща, Варшава	127	102	82
Україна, Київ	192	160	152

Джерело: Побудовано авторами за даними [10].

До показників, за якими проведено дослідження, належать: індекс купівельної спроможності, індекс безпеки, індекс охорони здоров'я, індекс вартості життя, співвідношення ціни нерухомості до доходу, індекс часу руху транспорту, індекс забруднення та кліматичний індекс [10].

Світовий рейтинг економічної безпеки у 2010–2018 роках [12] побудовано за такими основними показниками: право власності, судова ефективність, цілісність влади, податковий тиск, державні витрати, фізичне здоров'я, свобода ведення бізнесу, право на вільну працю, вільність грошових відносин, вільність торговельних відносин, інвестиційна та фінансова незалежність (рис. 7).

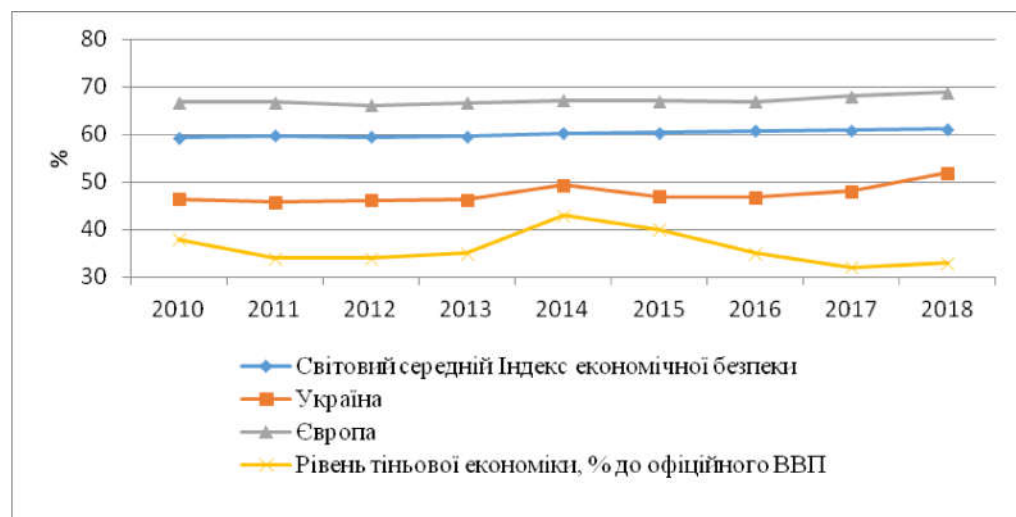

Рис. 7. Світовий індекс економічної безпеки у 2010–2018 рр.

Джерело: Побудовано авторами за даними [12].

Індекс економічної безпеки показує взаємозв'язок між економічною незалежністю та цілим рядом соціально-економічних показників. Економічна незалежність пов'язана із станом охорони здоров'я, екологією, доходами на душу населення, розвитком людського потенціалу, демократією та боротьбою із злиднями. Досліджуючи динаміку рівня економічної безпеки України за 2010–2018 рр. (рис. 7), можемо зробити висновок, що Україна знаходиться нижче середнього світового індексу рівня економічної безпеки та спостерігається обернена залежність між рівнем економічної безпеки та рівнем тіньової економіки. Так, зі зростанням рівня тіньової економіки у 2014 році зменшується рівень економічної безпеки України, а у 2018 році із зменшенням рівня тіньової економіки відбулося зростання рівня економічної безпеки України. Отже, тінізація господарської діяльності є реальною загрозою економічній безпеці України та негативно позначається на усіх сферах суспільного життя, істотно впливає на обсяги та структуру ВВП, спотворює офіційні дані про реальний стан економіки, спричиняє втрату податкових надходжень, провокує несправедливий та непрозорий розподіл національного доходу в суспільстві.

Високий обсяг тіньового сектора в національній економіці негативно впливає на

економічний розвиток та стан економічної безпеки окремих галузей економіки та країни в цілому. Тіньова економіка є причиною поглиблення наявних в економіці дисбалансів, залишаючись одним з найбільших викликів економічній безпеці держави, тенденції зміни яких сьогодні та в подальшому визначатимуть сценарії розвитку економіки країни.

Досліджуючи системні фактори тінізації національної економіки, необхідно зазначити, що до однієї з основних загроз, яку представляє тіньова економіка для економічної системи, є спотворення механізмів дії законів та інструментів ринку, що призводить до неефективності механізмів стимулювання економіки, стримуючи економічний розвиток країни.

Актуальними на сьогоднішній день є такі чинники тінізації економіки:

- ✓ високий рівень корупції;

За даними рейтингу “Індекс сприйняття корупції 2018”, за рівнем корупції Україна підвищила свої результати і набрала 32 бали і посідає 120 місце із 180 країн (у 2017 р. – 30 балів, 130-е місце). Серед сусідів Україні вдалося обійти лише Росію, яка з 28 балами займає 138-е місце, Польща – 60, Словаччина – 50, Румунія – 47, Угорщина – 46, Білорусь – 44, Молдова – 33 бали [7].

- ✓ організована злочинність (Україна посідає 110 місце із 140 країн світу [4]);
- ✓ низька ефективність функціонування органів судової системи (незалежність судів – 117 місце, ефективність правової бази – 107 місце [4]);
- ✓ випадки тероризму (131 місце);
- ✓ захист прав власності (129 місце);
- ✓ захист прав інтелектуальної власності (114 місце);
- ✓ рівень інфляції (130);
- ✓ платоспроможність банків (135 місце);
- ✓ низький рівень життя населення країни (192 місце серед 226 країн);
- ✓ непередбачуваність змін у податковому законодавстві, що спричиняє збільшення кількості помилок економічних суб’єктів при нарахуванні та сплаті податків і зборів, а також несприятливі умови ведення бізнесу.

Таким чином, усі проаналізовані рейтинги свідчать про незадовільний стан України за багатьма показниками, які суттєво впливають на тіньову економіку, стають її головною загрозою, сприяють зростанню економічної злочинності, стримують розвиток та створюють загрозу економічній безпеці держави.

Важливою проблемою для країни є створення заходів щодо стримування виведення значної частки капіталу за кордон, яка створює небезпеку для вітчизняної економіки.

Основними заходами до детінізації економіки в країні мають бути:

- ✓ вдосконалення заходів щодо протидії легалізації та відмиванню доходів, отриманих незаконним шляхом;
- ✓ раціональне управління фінансами, що знаходяться під державним контролем, та їх ефективне використання;
- ✓ вдосконалення існуючої законодавчої бази щодо протидії економічним злочинам.

Висновки. Таким чином, станом на 2018 рік третина економіки знаходиться в тіні, що негативно впливає на економічний розвиток, соціальні процеси в країні, рівень життя населення, його добробут, довіру до інститутів влади та мир.

Глобалізація фінансових систем, розвиток міжнародних банківських мереж, електронних телекомунікаційних систем і мереж здійснення операцій з нерухомістю створили умови для використання фінансових інструментів з метою відмивання коштів, одержаних злочинним шляхом.

Одним із важливих та пріоритетних напрямів держави у боротьбі з негативними наслідками тіньової економіки є удосконалення існуючої законодавчої бази, що регулює національну економіку та впровадження заходів щодо виведення коштів із тіні і використання їх у реальному секторі економіки.

Тінізація економіки є загрозою економічній безпеці України, негативно впливає на всі сфери життя, обсяги та структуру валового внутрішнього продукту (ВВП), призводить до втрати податкових надходжень та змушує державу отримувати кредити від міжнародного валютного фонду, що призводить до зростання боргових зобов’язань держави.

На державному рівні необхідно створити умови для розвитку легальної національної економіки, покращення інвестиційного клімату, підвищення конкурентоспроможності, проведення раціональних та ефективних змін в економічному та соціальному напрямках.

Бібліографічні посилання

1. Мартинюк В.П., Хом'як К.А. Боротьба з тіньовою економікою як пріоритетний напрям зміцнення фінансової безпеки. *Вісник Прикарпатського університету*. Економіка. Вип. XI. 2015. С. 68–72.
2. Базилевич В., Мазур І. Методичні аспекти оцінки масштабів тіньової економіки. *Економіка України*. 2004. № 8. С. 36–44.
3. Тишук Т., Харазішвілі Ю., Іванов О. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання: аналіт. доп. / за заг. ред. Я. Жаліла. Київ: НІСД, 2011. 96 с.
4. Економічний дискусійний клуб. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2017–2018. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayinu-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2>.
5. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua>.
6. Україна в рейтинге Doing Business-2019. URL: <https://www.liga.net/images/general/2018/10/31/20181031150859-8135.jpg>.
7. Індекс сприйняття корупції-2018. Трансперенсі Інтернешнл. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2018/>.
8. Рейтинг процвітання стран мира. The Legatum Institute: The Legatum Prosperity Index 2018. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/legatum-prosperity-index/info>.
9. Результати Індeksu соціального розвитку 2018. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/press-release/2018/social-progress-index-results.html>.
10. Quality of Life Index 2019 (Індекс качества жизни 2019). URL: <https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings.jsp>.
11. Social Progress Index (Індекс соціального розвитку 2018). URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/press-release/2018/social-progress-index-results.html>.
12. Economic Data and Statistics on the World Economy and Economic Freedom. 2018 Index of Economic Freedom. URL: <https://www.heritage.org/index/ranking>.

Надійшла до редакції 13.05.2019

References

1. Martynuk, V.P. & Khomyak, K.A. (2015) Borot'ba z tin'ovoyu ekonomikoyu yak priorytetnyy na-pryam zmitsnennya finansovoyi bezpeky [Combating the shadow economy as a priority for enhancing financial security]. *Visnyk Prykarpats'koho universytetu. Ekonomika*, 9 [in Ukr.].
2. Bazylevych, V. & Mazur, I. (2004) Metodychni aspekty otsinky masshtabiv tin'ovoyi ekonomiky [Methodical aspects of shadow economy estimation]. *Ekonomika Ukrainy*, 8 [in Ukr.].
3. Tyshchuk, T. & Kharazishvili, YU. & Ivanov, O. (2011) Tin'ova ekonomika v Ukraini: masshtaby ta napryamy podolannya [Shadow Economy in Ukraine: Scales and Directions of Overcoming]: analit. dop. / za zah. red. YA. Zhalila. Kyiv: NISD [in Ukr.].
4. Ekonomichnyy dyskusiyyny klub. Pozytysiya Ukrainy v reytynhu krayin svitu za indeksom hlobal'noyi konkurentospromozhnosti 2017-2018 [Economic Discussion Club. Ukraine's position in the global competitiveness index 2017-2018]. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2> [in Ukr.].
5. Ofitsiyyny sayt Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy [Official site of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine]. URL: <http://www.me.gov.ua> [in Ukr.].
6. Ukrayna v reytynhe Doing Business-2019 [Ukraine in the rating of Doing Business-2019]. URL: <https://www.liga.net/images/general/2018/10/31/20181031150859-8135.jpg> [in Rus.].
7. Indeks spryynyattya koruptsiyi-2018. [Corruption Perceptions Index-2018]. Transparency International. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2018> [in Ukr.].
8. Reytynh protsvetanyya stran myra. The Legatum Institute: The Legatum Prosperity Index 2018 [The prosperity rating of the world. The Legatum Institute: The Legatum Prosperity Index 2018]. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/legatum-prosperity-index/info> [in Rus.].
9. Rezul'taty Indeksu sotsial'noho rozvytku 2018 [Results of the Social Development Index 2018]. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/press-release/2018/social-progress-index-results.html> [in Ukr.].
10. Quality of Life Index 2019. URL: <https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings.jsp>.
11. Social Progress Index 2018. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/press-release/2018/social-progress-index-results.html>. [in Eng.].
12. Economic Data and Statistics on the World Economy and Economic Freedom. 2018 Index of Economic Freedom. URL: <https://www.heritage.org/index/ranking>. [in Eng.].

References

1. Martynyuk, V.P. & Khom"yak, K.A. (2015) Borot'ba z tin'ovoyu ekonomikoyu yak priorityetnyy na-pryam zmitsnennya finansovoyi bezpeky [Combatting the shadow economy as a priority for enhancing financial security]. *Visnyk Prykarpat's'koho universytetu*. Ekonomika, 9 [in Ukr.].
2. Bazylevych, V. & Mazur, I. (2004) Metodichni aspekty otsinky masshtabiv tin'ovoyi ekonomiky [Methodical aspects of shadow economy estimation]. *Ekonomika Ukrainy*, 8 [in Ukr.].
3. Tyshchuk, T. & Kharazishvili, YU. & Ivanov, O. (2011) Tin'ova ekonomika v Ukraini: masshtaby ta napryamy podolannya [Shadow Economy in Ukraine: Scales and Directions of Overcoming]: analit. dop. / za zah. red. YA. Zhalila. Kyiv: NISD [in Ukr.].
4. Ekonomichnyy dyskusiynnyy klub. Pozytysiya Ukrainy v reytnhu krayin svitu za indeksom hlobal'noyi konkurentospromozhnosti 2017-2018 [Economic Discussion Club. Ukraine's position in the global competitiveness index 2017-2018]. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrainy-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2> [in Ukr.].
5. Ofitsiynnyy sayt Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy [Official site of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine]. URL: <http://www.me.gov.ua> [in Ukr.].
6. Ukrayna v reytnhe Doing Business-2019 [Ukraine in the rating of Doing Business-2019]. URL: <https://www.liga.net/images/general/2018/10/31/20181031150859-8135.jpg> [in Rus.].
7. Indeks spryynyattya koruptsiyi-2018. [Corruption Perceptions Index-2018]. Transparency International. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryynyattya-koruptsiyi-2018> [in Ukr.].
8. Reytnh protsvetannya stran myra. The Legatum Institute: The Legatum Prosperity Index 2018 [The prosperity rating of the world. The Legatum Institute: The Legatum Prosperity Index 2018]. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/legatum-prosperity-index/info> [in Rus.].
9. Rezul'taty Indeksu sotsial'noho rozvytku 2018 [Results of the Social Development Index 2018]. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/press-release/2018/social-progress-index-results.html> [in Ukr.].
10. Quality of Life Index 2019. URL: <https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings.jsp>.
11. Social Progress Index 2018. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/press-release/2018/social-progress-index-results.html>. [in Eng.].
12. Economic Data and Statistics on the World Economy and Economic Freedom. 2018 Index of Economic Freedom. URL: <https://www.heritage.org/index/ranking>. [in Eng.]

SUMMARY

Rybalchenko L.V., Ryzhkov E.V., Kosyhenko O.O. The influence of the shadow economy on economic security of Ukraine. The article describes the main reasons for the emergence of the shadow economy and the consequences of its impact on Ukraine's economic security. A comparative analysis of the level of the shadow economy of Ukraine with other countries of the world was carried out. The ratings that indicate the unsatisfactory state, which significantly affect the shadow economy, become its main threat, promote economic crime, hamper development and endanger the economic security of Ukraine were analyzed.

The process of shadowization of the economy is a threat to the economic security of Ukraine. It negatively affects all areas of life, the volumes and structure of the gross domestic product (GDP), leads to a loss of tax revenues and forces the state to borrow loans from the International Monetary Fund (IMF), which leads to an increase in debt obligations of the state.

The shadow economy is a phenomenon that manifests itself in the economic systems of all countries of the world. One of the important and priority directions of the state in combating the negative effects of the shadow economy is the improvement of the existing legislative framework governing the national economy and the implementation of measures to withdraw funds from the shadow and use them in the real economy.

The high volume of the shadow economy in the national economy negatively affects the economic security of certain sectors of the economy, causes economic instability and harms national security.

Keywords: *the shadow economy, the dynamics of the shadow economy, the shadow economy of the national economy, the level of the shadow economy, the causes of the shadow economy, the effects of the shadow economy, economic security of the state, the threat to economic security, shadowization of the economy.*